

Det samfunnsvitenskapelige fakultet
SAI, UiO
Blindern
Oslo

Bergen, 5. mai 2020

Tilsynsensorrappport SAI 2019
v/professor Olaf H. Smedal, UiB

Aller først: Denne rapporten er betydelig forsinket, covid-19-utbruddet har medført høyt prioritert merarbeid ved både UiO og UiB. Når det er sagt: rapporten vil overhodet ikke omhandle situasjonen som utbruddet har medført.

Grunnlaget for rapporten ble lagt da undertegnede besøkte Sosialantropologisk institutt (SAI) i to dager begynnelsen av mars 2019 og to dager i slutten av oktober 2019. I den forbindelse har studiekonsulentene Katrine Blindheimsvik, Ingvild Lunde og Liv Christina Varen (etter tur) vært svært hjelpelige med å legge til rette for besøkene ved å beramme møter med ulike medlemmer av den vitenskapelige stab (instituttleder, undervisningsleder, undervisere) og programutvalg, forberede underviserne og «varsle» studentene om tilsynet. Særlig har Liv Christina Varen gjort en stor innsats ved å finne frem til ulike oversikter og statistikker jeg umulig kunne ha skaffet til veie selv.

Rapporten omfatter ikke faglige tilbud og aktiviteter utover eksamensrettede emner på bachelor- og masternivå. Viktige tiltak og arrangementer som instituttseminar og gjesteforelesninger omtales altså ikke; det gjør heller ikke planer for og gjennomføring av doktorgradsprogrammet og forskeropplæringen.

I tillegg til møtene hadde jeg anledning til å følge ulike typer undervisning: plenumsforelesninger på ulike nivåer, gruppefremleggelser samt seminargruppeundervisning.

Den tilsendte skriftlige dokumentasjonen omfatter

- Emnebeskrivelser for samtlige emner de to semestrene
- Eksamensoppgaver for samtlige emner de to semestrene
- Karakterstatistikk for samtlige emner de to semestrene
- Klagestatistikk for de to semestrene
- Oversikt over vurderingskommisjoner (sensorer)
- Programtaler av BA- og MA-programmene (av SAI selv) for årene 2016, 2017 og 2018
- Periodiske evalueringer av emnene
 - SOSANT1050
 - SOSANT1090

- SOSANT1200
- SOSANT1300
- SOSANT2000
- ANTH4020

I forbindelse med denne rapporten har jeg ikke bedt å få tilsendt eksempler på eksamensbesvarelser eller sensorveiledninger på noen av emnene. I den grad jeg har ønsket innsyn i emnenes pensar har jeg konsultert SAls nettsider.

Jeg har forøvrig (for kontinuitetens skyld) lest mine egne tilsynsensorrapporter (fra årene 2005, 2006 og 2007) samt de siste års tilsynsensorrapporter skrevet av henholdsvis professorene Anh Nga Longva, Anne Karen Bjelland og Ståle Knudsen; mye har endret seg på SAI siden 2005!

I mars begynte møtene med en samtale med undervisningsleder, deretter med instituttleder. Så fulgte jeg to timers undervisning på emnet SOSANT2530 Development og traff et par av studentene umiddelbart etterpå. Etter lunsj var jeg til stede på «Masteroppgavens dag» og hadde samtale med de fleste av masterstudentene etterpå. Dette møtte jeg emneansvarlig for SOSANT2530 Development og hadde en kort, oppklarende samtale med henne. Neste dag fulgte jeg SOSANT1200-seminar og hadde samtale med studentene på seminaret etterpå. Etter lunsj hadde jeg møte med representanter for Programutvalget.

I oktober begynte tilsynet med et møte med lederen av Programutvalget. Etter planen skulle jeg så ha fulgt én times undervisning på SOSANT1300 Economic anthropology, men forelesningen ble avlyst på grunn av sykdom. Dermed ble det heller ikke noe av de planlagte samtalene med studentene i etterkant. Men undervisningen på ANTH4030 Advanced anthropological methods om ettermiddagen gikk som vanlig, skjønt den planlagte gjesteforelesningen i annen halvdel ble avlyst på grunn av sykdom, så de ordinære foreleserne overtok. Det var ikke berammet noe eget møte med studentene etter forelesningen kl 16, så jeg benyttet anledningen i pausen til å snakke med dem. Neste dag fulgte jeg studentpresentasjoner i SOSANT1400 Antropologi og religion, hadde møter med instituttets undervisningsledelse, og fulgte til slutt en seminargruppe på SOSANT1000 Innføring i sosialantropologi.

Gitt dette programmet vil denne rapporten overveiende omhandle BA-nivået.

I møtene med instituttleder, undervisningsleder, med programutvalget (V19) og lederen av programutvalget (H19) fremkom det at frafallet fremdeles er betydelig, noe Knudsen også har bemerket i sine rapporter. Problemet er tydelig formulert i SAls programgjennomganger (2016, 2017,

2018): «De siste fem årene har vi mistet 2/3 av våre studenter innen tredje semester». Men selv om frafallet ved SAI og UiB til en vis grad er sammenlignbart, ser mesteparten av frafallet ved SAI til å komme ett semester tidligere enn ved UiB. Én grunn til forskjellen kan være at UiB for flere år siden opprettet årsstudier; disse er selvfølgelig ikke gradsgivende, men studenter som av ulike grunner tar sikte på 60 studiepoeng og ikke mer, blir da ikke regnet inn i frafallsstatistikken. Jeg vet ikke om SAI har vurdert å opprette en «årsenhet» (som er betegnelsen ved UiO). Programutvalgslederen var videre begeistret over de store endringene i BA-programmet – særlig pekte hun på at mens pensumet for førstesemesterstudentene i 2017 var «arkaisk» er det nå mer tidsmessig.

På seminarene jeg fulgte (SOSANT1000 og SOSANT1200) var studentene aktive og seminarlederne trygge og kunnskapsrike – programutvalgslederen bekreftet at studentene var svært tilfredse med denne undervisningen. Men i samtale med studentene umiddelbart etterpå kunne de fortelle at de syntes plenumsforelesningene til tider kunne bli for «kompakte», at powerpoint-bildene var overfylte av tekst og piler, og at foreleser holdt seg med litt for mange digresjoner. Til slutt fremkom det at akkurat denne gruppen studenter gikk på lektorutdanningen, og at de ellers ikke hadde noen spesiell interesse for sosialantropologi.

Forelesningen på SOSANT2530 ble meget kompetent gjennomført og den var godt besøkt. Uheldigvis hadde nesten ingen av studentene anledning til å møte meg etterpå, men den korte samtalen jeg hadde tydet på at de jeg snakket med (som fulgte BA-programmet i utviklingsstudier) var godt fornøyd. I møtet med emneansvarlig senere på dagen ble det klargjort at en del av pensum nok begynner å bli modent for revisjon.

Studentfremleggene på SOSANT1400 var en stor overraskelse og en stor glede å overvære. Det nye grepet – å la studentene gjøre minifeltarbeid i små grupper etter relativt få ukers undervisning, for deretter å la dem bearbeide det empiriske materialet mens de satte seg inn i stadig mer pensum, for så å presentere materialet («funnene») i plenum – viset seg å være svært vellykket. For å si det rett ut: jeg ble begeistret; aldri ville jeg trodd at det var mulig å finne ut så mye interessant om religiøst betonte sosiale situasjoner/ fenomener i dagens Oslo. Det var satt av tre timer, i tre ulike seminarrom, for presentasjonene, som ble kort kommentert av seminarleder. Siden jeg bare kunne være til stede i ett rom ad gangen, fikk jeg bare med meg ca en tredjedel av presentasjonene, men de var gjennomgående av god kvalitet; enkelte var aldeles strålende. Muligens vil emneansvarlig annetsteds gjøre rede for hva emnet i sin helhet går ut på og er bygget opp, men la meg uansett nevne tittel/tema på de presentasjonene jeg overvar:

- Oslo Kristne Studentlag
- Digitalt feltarbeid: katolske kvinner
- Morning Beat (ref YouTube)
- World Islamic Mission
- Madina Sweets
- Den Hellige Olgas menighet
- Norsk spiritualistisk trossamfunn
- Hillsong Oslo
- Gravferdsritualet i Norge

Det disse presentasjonene samtidig fikk meg til å tenke, er muligheten av å legge inn tilsvarende gruppefeltarbeid på andre emner også (og at vi i Bergen kan vurdere det samme). Jeg har merket meg at SAI i sine siste programgjennomganger har ytret vilje til å styrke emnenes relevans (først og fremst for å få bukt med det store frafallet), og jeg vil tro – uten at jeg fikk anledning til å sjekke det nærmere med dem – at studentene til fulle allerede har erfart antropologiens relevans; ikke bare som et påskudd for å «intervjue» «informanter», men som en bredt anlagt måte å få innsikt i sosialt liv på. Det lover svært godt for den fremtidige søkningen til masterstudiet.

Masternivået

«Masteroppgavens dag» var for meg en ny og positiv erfaring. Viderekomne masterstudenter la kort frem sine prosjekter, og med medstudenters, veilederes og andre interessertes spørsmål og kommentarer ble det noen interessante og lærerike timer. Mitt klare inntrykk var at slik oppfattet de andre det også. I samtalen jeg hadde med studentene (etter at de vitenskapelig ansatte hadde forlatt rommet) var studentene – unisont – fornøyde med den veiledningen de fikk.

Forelesningen på ANTH4030 var godt besøkt av det nye kullet masterstudenter; det var en svært relevant tematikk som ble tatt opp, nemlig eksempler på hvordan antropologer kan håndtere emosjoner (egne og andres) når de gjør feltarbeid. Studentene var begeistret for undervisningen på dette emnet – den var interaktiv og ble inimellom brutt opp av små illustrative videosnutter – og følte seg sikre på at de var i gode hender når det gjelder å forberede seg på et første selvstendig feltarbeid. Det var på det tidspunktet bare 2 uker igjen før prosjektbeskrivelsen skulle leveres. Det er ingen organiserte seminargrupper til dette emnet, derfor var det noe overraskende at de ikke hadde tatt initiativet selv til å danne kollokviegrupper.

I samtalen med medlemmene av undervisningsutvalget (tre fast vitenskapelig ansatte) kom det frem at arbeidsoppgavene er fordelt slik at én har det overordnede ansvaret, en har ansvar for rekrutteringstiltak og én har ansvar for å ha oversynet med integrering i det nye, engelskspråklige

masterprogrammet. Når det gjelder det siste, viste det seg at av ulike grunner ble plassene til masterprogrammet (50) langt fra fulltregnet (noe som skyldes ulike søknadsfrister & ordninger for ulike kategorier søkere), men det ble uttrykt forventning om at dette vil bedre seg for søkere i 2020. Når det gjelder selve undervisningen er den betydelig lagt om – ikke bare i form av at MA-programmet nå består av to adskilte «linjer» og at alt går på engelsk, men også i form av at vurderingene foregår mer fortløpende i «mapper». Hvordan dette fungerer i praksis har jeg ikke undersøkt, men det er opplagt noe som bør stå på programmet til neste tilsyn. Det bør også en vurdering av hvordan de to «linjene» fungerer.

Allment

Som nevnt fikk jeg tilsendt en rekke emneevalueringer og programgjennomganger og jeg kan bare si at de er mer enn tilfredsstillende; de viser en genuin vilje til å lære av erfaringer og til å utprøve nye måter å formidle kunnskap til og engasjere studenter på. Uten at jeg har undersøkelser å vise til, kan jeg si at jeg sammen med kollegaer har begynt å merke endrede «behov» i den yngre studentmassen; det er større usikkerhet knyttet til hvordan en skal «ta ansvar for egen læring» enn hva som var tilfellet for bare få år siden. Her har SAIs undervisere virkelig lagt seg i selen, og signaliserer dessuten at ytterligere justeringer er på trappene. Bare én kommentar til hvordan ting gjøres: Det er ikke sikkert at det er helt i orden å ta opp forelesninger som så «legges ut» hvis opptaket inkluderer også studenters stemmer – med mindre de har gitt informert samtykke til det.

Noen få ord om eksamenskommissjoner: Det er en ofte påpekt side ved K-reformen at med alle de nye emnene ble antallet vurderinger/ eksamener så mange at kun en helt forsvinnende andel studentarbeider noen sinne blir vurdert av mer enn én – intern – vitenskapelig ansatt; noe annet ville sprengt budsjettene. Dette har for øvrig også nylig blitt drøftet som en utfordring i Aune-utvalgets innstilling. Der foreslås det at det lovfestes at det avsettes ressurser til mye mer utstrakt bruk av ekstern sensor. Temaet er omstridt, fordi det kan argumenteres for at ressursene som da vil kreves vil gjøre større nytte i undervisningen. Noe SAI og søsterinstituttet i Bergen samarbeidet om i noen år, var at noen besvarelser (typisk: en «bunke») fra det ene instituttet hvert år ble samsensurert med det andre – for kalibreringsens skyld. Av noe uklare grunner ble denne praksisen «glemt»; la meg bare i denne omgang minne om den.

Jeg har få bemerkninger til karakteroversiktene. Det samme gjelder klagestatistikken som inkluderer antallet og typen justeringer (opp/ned) sammenlignet med opprinnelig karakter. De ser ut til å falle inn i mønstre jeg kjenner godt fra min egen institusjon.

Til slutt

Før tilsynsdagene i oktober hadde jeg tenkt at noe av det viktigste jeg kunne konsentrere meg om ville være det nye, engelskspråklige masterprogrammet som ble startet opp høsten 2019 (noe også Ståle Knudsen nevnte i Tilsynsrapporten for 2018). Imidlertid ble det i anledning 2019-rapporten ikke anledning til et samlet møte med de emneansvarlige på de ulike MA-emnene, og jeg så for meg at det uansett ville være mer fruktbart å arrangere et slikt møte – og med de nye MA-studentene – i forbindelse med mitt tilsynsbesøk i vårsemesteret 2020, umiddelbart før de etter planen skulle gjennomføre sine feltarbeid. I neste tilsynsrapport kommer jeg tilbake til hvorfor det ikke ble noe av.

I forbindelse med neste tilsynsrapport vil jeg – i samråd med SAls ledelse – be om å få tilsendt et utvalg eksamensbesvarelser og sensorveiledninger. I Knudsens 2018-rapport ser jeg at han hadde kritiske kommentarer særlig med hensyn til karaktersettingen på SOSANT1000-besvarelsene han leste (se s. 4-5), og det kan være en god ide å følge opp tilsynet på dette punktet, om ikke akkurat på det samme emnet. I forbindelse med denne rapporten ba jeg om (og fikk tilsendt) samtlige eksamensoppgaver gitt i 2019; ved nærmere ettertanke burde jeg i stedet ha bedt om et (lite) utvalg besvarelser og sensorveiledninger også.

I forkant av neste tilsynsbesøk (høsten 2020) tror jeg dessuten det kan være klokt at SAI melder inn en konkret bestilling. Jeg ser at det skjedde i Knudsens periode, og det vil hjelpe tilsynssensor med å skjerpe oppmerksomheten ytterligere om de behov SAI mener å ha.

Bergen 5. mai 2020

Olaf H. Smedal
(sign.)